

Žemaitės ešgīvenēmā

RUDĪS Edvards

1. Pēnkēs senēs vēstas

Nakti, nakti atējē ē pavuogē. Pēnkēs senēs vēstas ē vēina gaidi. Nakti, nakti. Sosieds? Kas tēn kēts... Čē tuokēi sosiedā īr, tuokēi jau neteisingē, kuokēi tēn... Parējē īr nesēnē. Parejūnā... Ē jiemē tas Muockaus sūnos ē ožsētvierē nu anū tuora. Kāp kad īr aptverts vēsos mona kēims. Tas naujiesis sosieds jau sosērakū ē bomb:

– No, kou to pagalvuojē? Ē kam dabā čē tuos tuoruos rēk?

Matā, anēi saka „kam rēk?“ Anēi nuor, ka vēsor būtom tēp, kap sava pakūtīe. Ka jau ontēt nuors nolēstē kelnēs, kam brēstē i žuolēs ē šlaptē kuojēs? Nobiegā i sosieda kēima ē patopiejē ont tako... Kuojs īr švarēs, ē gali mautē viel tēisē po patēlās. No, a ne tēp īr?

Rītmetie, ka šonēis netori, jau atēdarē lauka doris ē ēšspruogēnēs akis veiziek, ka neilēptomi... Vo anēi, sosēstuojsē pri longa, tik joukas, ka to, jerumarējē, so šloutražio ē luopēto draskās ont tou tako...

No va, prīš pat Ruoka atlaidus ē neblēka pēnkiū vēstu. Rītmetie noēto paleistē ē palesintē, ēšlēdo anas ēš kūtelēs, ē sau pēnkiū vēstu so gaidio nebier... Senēs, dēdēlēs vēstas. Kuožna jau po kuokē postretē kīla svierē. Ka jem, ta jau jem kap reikint. Vēina īr dēdlesnē, kēta mažesnē, bet ka jau jem, ta tik ož dēdliuojē. Ē tomsie, matā, īr dā laika apgrabaliuotē. Parsēnešē galiejē ē patīs vērtē, ē kētam doutē. Jau svetēma prisēgruobēs vēsēp gali soktēis...

Tēi mažesnējē vēštītēlē īr vēina omžiaus, bet anēi ne tēik smarkē teauga. Smarkiausē auga tēi broilerē. Vo kēik anēi šimet tarp savēs kapuojēs, negalio veizietēis, zlastēs ēt. Ligu apčerietē būtom. Al' ē tēi baltējē, ē tēi, kert kēts kētam, ē gan. Mosintās tēi karštē anēms galvas parkaitēna. Vo tēp jau tenogaiša tik vēns, kētē vēsē pauga.

Bet jau brongē ēšēt augintē. Al' rējēms īr nebažnos. Nespieji, vākali, anēms dietē. Dabā rēks tas nodžiūvosiuosēs bolvēs pradietē kastē, paskou ē mažuosēs anuoms atēdousio.

Vo tēp jau šī meta vēsks pasiotosē nodžiūva, vēsks īr mēnks, nier kuo ni tēms paukštēms doutē.

Vēngalē Bonifaca portēgrapējē

Vo anus, kol galiesi dietē i katēla, dā rēk gerā paauģintē, dā mēnkē tebie. Par tus karštius jog ni galvuos ēš truobuos žmuogos negaliejē ēškēstē. Ē bolviu raviētē galiejē ēšētē tik ka saulē nokrimt.

Gailo, ka dā slīvā nier ēšsērpē... Nier, nier. Ē bolvelēs tier tuokēs mažas, sovītosēs, šēltas. Matā, žemē īr parkaitosi, karšta. Saka, ka šī meta tēp jau bolviu ē nebūs. Dabā, ka laiks īr, augtē negal, vo ka ont rodēnēis beozlīs, palēks šlapē, nebēbūs komet beaugtē ē sopūs.

2. Atlaidū dēina

Vakar par atlaidus bova ē ta mona sesou Barbelē, ē posseserē Muonika. Bovuom vēsas trīs. Tad par tou līto ont kapās sopouliem vēsas ont tuo paukštēnēma, kor vakar sakē pamuokslus. Matā, īr šiuoks tuoks stuogielis ē nebēparmerkē. Ē sakuom, tēn atsēstuojsēs:

– Dabā mes laikīsem pamaldas, būsem konēgās... Jog īr tuokiū vēitu, kor muotrēškas laika pamaldas. Aš ē joukous:

– No, kāp čē kētēp ē begal būtē...

Tik aš vēina parasuodninka tebovau pasējiemosi, no ē trims po vēino – nieks nebūtom bovēs... Smarkē lējē. Mes par tou līto ē parbovuom tēn. Pri tamstas tievū kapa nebnoejau. Matā, ē čē, ē čē, ē dar čē... Nebspiejau. Sosētēkau Barbelē. Jē, jē, sotēkau... Ē anuos doktie bova, ē pas tou mūsa doubē mes dēdlē ēlgā ožtrokuom... Anuos vīra, Petrē, nebova, saka esous tēp jau nebgalīs... Barbelē saka:

– Rēk sosētēktē Angelē, rasintās vaistū atvēžē... Jog jau ons īr paskotēnīesis ēš tuo lēzda. Ē ons jog kiaurā netor svēkatas. Ta Barbelē īr čīstā nosēbaigosī... Liuob būtē tēp beški raškažnesnē. Čē pavasari bovau novažiavosi, bova raškažnesnē. Vo, tēp jau ana vēn goudas ē apsēkriuok. Jeru-

marėjė, vargšė, ė ta kuojė anā dar tebskaud.

Vo anou dėina kažkor ėjosi ė dā bėški a pasė-sokosi, a pasprūdosi, a kou tėn... Ė par vėsa nakti tėik skaudiejė, ka ėšbova akiū nesodiejosi... Darbā dėdėlė, vo ons pats nieka nepaded – anam ė tas skaud, ė tas skaud, ė skausmams gala nier... Vėsa omžio ons biedavuojies ė biedavuojies. Vo dabā tėn jouka ė nebier. Ė i atlaidus jau nebvažiava, saka, tonkė rėk laukon ėtė... No, vo ėe jog pamėslėjės, ne-ėšsėlaukėniesi, vėsor žmuonis... Ė vedvė so Barbelė belėkuov tik dvė sesėris. Ta vėina jau ė mėrosi.

Ė, ka pamėslėjo, ta Barbelė vėsa laika bova sunkė ė sunkė. Ana saka:

– Mona vīrs ka ė ne pėjuoks, bet vės tėik ėištā niekam nederiejė.

Ons sava patė mėnkā kamė teliuob pridortė. Ana vėina ė vėina. Ė vėsa omžio dėrba kap arklīs. Ėš kor ana tėik tuos sīluos galiejė torietė? Jog paveizietė tuoki mėnka tebova. Noj, kas tėn ė – kap pėpėrtrėnelė... Ons kiaurā negalīs ė negalīs. Ė vėn tėp ė tėp, ė to, ka mondros esi, padarīk, ka būtom kėtėp.

Kėta karta anoudo liuob važioutė i pelkės kas-tė velienu. Ana nu rīta atsėkels, vo ons palėks begolis. Atsėkels, ėšvažiouos ana so arklīo i tou pelkė ė lig posrītės parsėveš po do vežėmo velienu. Iės paveizietė i truoba, vo ons dā tebgol. Ons kiaurā sergous ė sergous, Jezosmarėjė. Ė kāp rėk tā muotrėškā vėinā besoktėis, aš nebsopronto. Ė ons jog nebova nė pėjuoks, nė kuokė aiškė matuomo lėgo sergous, bet vėstėik vīra ūkie tėp ė nebova.

Pasėveizietė ons nimaž neatruodė, ka būtom lėguons. Ka kartās tėn liuobo novažioutė, ons sied sau

truobuo kap kuoks rauduonėkis – svėkiausis žmuog-os. Ka jau žmuogos golietom luovuo atsėgolės, kuoks negalīs, pavargės... Ne, tėp nebūs. Ta Barbelė jau sotaisa kiauliems, paded viedrus vėrtovie. Ons toukart atsėkel ėš luovas, pasėroužou, nosėžiouovau, noneš tou jiedala, ėšpėl, parėt i truoba ė viel bimpt ont šuona. Luova anam jau ni žėima, ni vasara neat-šala. No, vo Barbelė atsėgoltė nikomet nier laika. Ė ana par vėsa omžio niekor negaliejė ėšėtė. A veselė būs, a krėkštīnas, a kas kėts. Jog je negali gertė, ne-gerk. Vo vėstėik, ka jau kas pavadėn, to gali dalīvau-tė. Vo je kartās ėšvažiouos ana vėina, tā ka parsėras, ons sau kelės dėinas so tou Barbelė nebrokousės... Kāp to vėina, aregi, gali karstītėis po kuokės veselės, kuoks jau dėdlis rėkals tau tėn jau ėr būtė. Ajerau to mona, nebova tuokė rėktinga tuo sotarėma, ė vėks. Vo ana tuoki jauna apsėžanėjė, ana tėik dā nuoriejė tū ėšeigu. No, vo matā, apsėžanėjos nieks nebėšėjė, ė vėks... Dabā jau ons ėr sienis, bet, ka ė jauns bova, bova tas pats. Anoudoms nieks nesopėrša, vėns on-tra atraduos paėiodo. Prikėba kap šlaps laps pėrtie pri ožpakalė... Bet diel tuo sava gīvenėma ta Barbe-lė, veiziek, kamė tilė apsėašaruos ė apsėašaruos. Vo kas kėts muotrėškā ė belėikt?

3. Ak, tėi vākā

Mes auguom Smetuonas laikās. Bet ė toukart mums bova liūdñā.

Vo, kāp ontā dabā so vākās ėr? Nebžėna, kou rėk ontvėlktė. Nebžėna, kāp vākus rėk apdarītė. Kėik tū batu – malkuoms ėr... Vo kėta karta so klumpelės.

(Nukelta i 52 p.)

Vėngalė Bonifaca portėgrapėjė

Jē... I muokīkla ejuom so klumpelēs. Prīsēsēms snēiga, šals tuos kuojēs... Oi, oi... Aš eso tik trīs klasēs bēngosi. Nedaug. Muokslā gerā ējē.

Muokītēis pradiesem nu spalē pērmuos, vo bēngsem jau gegožēs mienesie. Klasie liuobam būtē po dvē dešimtēs vākū, vo muokītuojē bova vēina. Ē ana muokīs vēsas ketorēs klasēs. Ē vēstēik liuob gerā ēšmuokīs. Ne kāp dabā, ka muokītuoju ir krūvuom, vo vākā, muokīklas bēngē, duorā nē rašitē, nē skaititē nemuok. Bet muokītuojē muokītē vākus toukart bova kēts dalīks. Vākā liuob būtē dēdlē ramē. Ne kāp dabā ka ir...

No, jog dabā vākā ir kap... Ui, ui, kuokēi dabā ī vākā... So anās pamēslējēs nesosērokousi. Vākā dabā ir mondresnē, kap ka mes paugē esam. Jē... Jog dabā vēskou mata, vēsas plēkas sobēnēs jau apruoda nu luopēšē, apruoda vēskou... No, a ne tēp ir? Mes pasenē tuo nežēnuom, vo anēi vēskou žēna.

Kēta karta vēšta nuories dietē kiauši. Žēimuos laikē kūtie būs šalta. Bova šiaudū prikrautas luovas. Ont šiaudās liuobam ē golietē. Parneš mama vēšta i luovas gala ē padies i tus šiaudus. Pataisīs lēzdieli tuoki ē itopdīs vēšta i tou lēzdieli. No, ē ta vēšta topies. Klausem:

– Mama, vo kuo ta vēšta čē top, dielkuo ana čē ir?

Noj, ē tērausemuos tuos mamas.

– No, ana top, ana kou nuors ēštopies...

– No, ē atsēras tas kiaušielis tam lēzdelie.

– No, mamīt, mamīt, vo ēš kor tas kiaušielis čē dabā ir? Kamē ta vēstelē gava anou?

– No, vēstelē patopiejē, patopiejē, anā ēš pasparnelē ē ēškrēta tas kiaušielis...

No, vo dabā to anēms paaiškink, ka tēp ir...

– Aš žēnau, žēnau kuoki ta pasparnelē ē kamē ana ir... – anēi tojau pat pasaka.

Vo mes jau tēkiejuom, ka tēp jau ē ir. Ēš kor kētor to žēnuosi. Arba veršieli karvē ka periejē – ēš kor?

– Ēš miešlū karvelē ēškasē, – liuob paaiškintē.

Matā, kāp bova. Vo dabā vēsks ir aiškē, vēsks ir, kāp tam žīdou „ui, kap ont delno“. Vo a tēi televizuorē vēsuokiu neprēruoda, vēsuokiausiu?.. Baisē vaizdā vākams... Tor atētē laiks tuokēms dalīkams. Dēdlē negero laiko ruoda. Jog anēms paruoda vēskou. Ē kāp muotrēška vāka gimda paruoda. A čē ī kuoks pruots, žmuogēškoms? Čē ne žmuogēškoms, kou to mon besakītomi. Jē... Nē, dabā, veiziek, tū vākū nū nebēpakamandavousi, anēms to nieka nebēpaaiškinsi... Ui, ui, ui... Baisē prēklē tēi vākā dabā.

Valuckienēs Virginējēs portēgrapējē

4. Mona pėršlības

Jauna būdama aš toriejau tuokė gera draugė Marelė, vo anuos bruolis bova tas tatā mona būsėms vīrs. Aš vėsā netuolėi anū tarnavau. Vėina švėnta dėina vedvė so Marelė parejuov ėš bažnīčės. Ana saka:

– Adelė, gal ėtav šėndėin pas moni. Būs jog pri Baltakė šuokė.

Vo aš pas tou Baltaki ne tėp senė dvejus metus bovau bovosi ož mergė.

Tas mona būsėms vīrs toukart bova jau našlīs. Ons so pėrmoujė patė bova ėšgīvenės bėnt dešimti metu. Gīvs bebova anuo vėins vāks, vo trīs bova mērė. Ka vedo apsėžanėjuov, tas anuo vaikielis bova vėinioulėkas metu. Ė ons toukart dā skaities pri mona vākū. Valdė ož vākus liuob biški muokietė.

No ė vedvė noejuov i tus šuokius. Valondelė tėn pasėtrainiuojiev ė iėjė ta Baltakienė, jau ta šėimininkė. Priėjė pri monės ė saka:

– Va, ėe ė mūsa pažīstamu besou. No, ėtam bėški pas mumis, tėn, i ontrus galus.

No, iėtam. Tėn besous pataisīts stals. Stuov vėdorie botelka, ėr sokrauta ė vėsuokė maista. Vo ožstalie besiedous vīrėšks. Tuoks Puocios, jau tū Baltakiū kaimīns. Ka aš tėn tarnavau, aš anou liuobo matītė ė aiškė pažėnau. Moni pavadėna i ožstalė ė mes sosieduom. Karto ožstalie ėš kažkor ėšlinda ė mona draugės bruolis Kazėmirs. Tėi šėimininkā saka:

– Jau greitā laiks ė vėčerė, vo kuo mums karto pri stala nesosiedos – vėsėms tuo gera ožteks.

Sosieduom. Ded tuo valgė ė mon. Neožėlgo tas Baltakis ė pradiejė:

– Kuo ėe mes vėsuokius niekus vediuojem, ėkem pri rėkala. Ė rimta ruoda.

Vo aš dā nieka nesopronto, kas vīkst. Anėi, matā, jau bova sorokavė, ka mon ėe pėrš tou Puocio. Vo aš toukart jau toriejau tris dešimtis metu.

Ė aš pasakīsio, ka žanuotas muotrėškas gīvenėma pīragu gali prisėkėrstė, ka ė vieliausė apsėžanėji. Tuokiū pīragu gali gautė ė patėrtė, ka oho. Vo kas dabā dedas? Žanėjės šešiulėkėnės, septīniulėkėnės. A Jezau brongos! Gerā, jė pasėtaika apsėžanītė duorā. Vo jė kuokėi trantelė papol, kėik ėlgā anėi gīven ėš vėina? Tojau pat rėk skėrtėis.

Toukart tas Baltakis ė jiemė rokoutė:

– No, dabā padėrbkem ėe pėršlības.

Mon ė akis praplata. Mėslėjo: „No kuokės tuos pėršlības, kāp ėe dabā ėšėt?“ Vo Baltakis viel aiškėn:

Valuckienės Virginėjės portėgrapėjė

– Adelė pas momis tarnava dvejus metus. Tuokiuos mergės nebovuom toriejė ė neboriesem. Nikomet nebova nė sopīkusi, nė nepaklosni, – kuolėj moni, sosėrėisdams i bėti.

– Vo ėe mes torem, – ruoda i Puocio, – gera kavalerio. Adelė apsėžanėjosi parėtom mums i sosiedus. Mums jau būtom dėdlė gerā.

Mėslėjo: „Jums gerā, vo kuoks geroms mon?“

Baltakienė prided:

– Kėik vedvėm, Adelė, būs gerā. Vėšks ėe pat netuolėi, no, kap nomėi būtomi.

Vo tas Puocios jau nebova kuoks tėn bagoočios. Kelis aktarus tuos žemės tetoriejė, ė tėik. Vo ons tou vakara nieka kėta nepasakė, tiktā „Hė, hė, hė“, ė viel „hė, hė, hė“. Tatā patėnkints krizen, joukas.

Tėp ons žmuogos jau bova ė nebluogs, bet tuoks kriukolis. Matā, tik krėnkštioo ė ni žuodė negal pasakītė. „Lai ons pasiuntas“, – mėslėjo. No, ė toukart pradiejė rokoutė Marelė:

– Ne, ne, – saka, – lėškėt, geriau aš pėršio.

Baltakis klaus:

(Nukelta i 54 p.)

Valuckienēs Virginējēs portēgrapējē

– No, vo kou jau to pirši? Kuoki jau to če tori tou kavalerio?

Ana saka:

– No, vo sava bruoli.

Ē Baltakis toukart pasēdevē:

– No, ka jau tēp, aš nebtorio žuodiou vēitas. Mon nebier kou berokoutē. No, buočeliau, nebier kou mums ni tuos šnapšēs begertē.

Aš tēp nieka ē nebsopronto: če, matā, tou žmuogo jau mon perš, če jau anou buočelio vadēn, peik... No vo tas Marelēs bruolis jau glauniesnis, jau mon daugiau pri šērdēis. Ons kou jem, dērb, vēskou padērb. Ons vēskou dērba, ē tou truobe-lē, i katrou dabā, ont omžiaus gala atsēkraustiev, veiziek, kāp sotēmpē, aptvarkē. Ons muokiejē ē meistrautē, ē pečius dērbtē, ē kou tik anam dou-si, vēskou liuob padērbs. Bova baisē nagings, tiktā nervuots ē ēšgerous. No, ē vedo so tou Kazimiero jiemiev ē apsēžanējuov.

Va, kāp vēsks ēšējē. Pradiou kāp ē vēsē, jaun gerā sorokavuov, bet jau anuo nu pērmuos dēinuos nomēi nikāp negaliejē ēšlaikītē. Anam vēn atsēron d kuokiū rēkalū ē ons ēšmaun.

5. Patēs ē vīrā

Monāsis, omžēnatēls, liuob sakītē:

– Kas nekaitie muotrēškā – ana vēsomet gal. Vo

vīrēšks, matā, ne vēsomet tegalīs... Vo muotrēška, ana bikomet gal... Anuos kiaurīnelē vēsomet atdara...

Vo muotrēškuoms tonkē vēn atruoda jau ontrēp. Aš jau anam liuobo sakītē, kas nekaitie muotrēškuoms, ka tēi anū vīrā nieka nebgal... Bet tas anēms tik ont omžiaus gala teatēt. Muotrēška lig tuo laika ē nospruogtē gal. Tonkē vēn tas vīru galiejēms ē par akis, ē par vēsor ēšlend. Jau monāsis ostaunē bova be pruota karšts. Jau vēsomet – ē dēi-na, ē nakti. Moni tas baisiausē liuob ēšvargins. Dēi-na so vākās, vo nakti tori ožsējimtē so anou... Ka ē trumpa ta naktēs, vēs tēik anam liuob reikietē puora kartu. Mon ē akis liuob pabal... Po pērmuojē karta jau atsēgauni, jau taisās mēgtē, vo ons sau viel grabal grabal, grabal, grabal... „Vo, Viešpatie Švēnčiausis, – mēslīsis, – svieta pabaiga...“ Tas ī negerā. Jog žmuo-gos palēikti tēik ēšvargēs, ka ni ožmēgtē nebgali. Vo jog golīs pasēlsietē, bet tam nebier laika. Vo atsēkie-los lauk dēinuos darbā, vākā ē vēsē kētē rēkalā...

Ka vedo kou tik bovuov apsēžanējosio, a žēnā, ka ē dēinuos laikē ons mon nedous ramībēs. Aš vērtovie darbousious, vērsio kou nuors, plausio drabužius. Vo ons, vākali, tik priēs, apsēkabins, pasēsmaukiuos, jau, matā, anam ē vērst ēš kelniu laukuonās... Ē tojau pat:

– Adelē, a nētau bēški i luova?

Noj... Jog neatsēkalbēniesi. Atsēsakīsi, tojau pat palēks nekontēns ē ēšrieš:

– Vo ta kam aš žanējau? Jē to negali, aš ēto pri kētū...

Vo, matā, kāp mon bova...

Ē toriejē, nuori, a nenuori, tuo luovuo raitītēis tēp, kap jau anam ka rēk...

Aš ē sakau, ka tēms vīrams nikuokē pruota nier... Ka jaunas panelēs nomanīto, kas anū lauk po žanību, ni vēina neskobieto lēptē i tus pīragus. Nedouk, Dēivē...

6. Bova nepiests

Ē alēnē če pas momis tēms pējuokams īr atsēda-riosi. Kēik tik ēti pro šali, tēik tēn dainiou ē dainiou. Tēp, liguo miestalie būtom atēdarīta kuoki mozēkas muokīkla... A, Jezau mona! Baisos dalīks. Ē mona vīrou, omžēnatēls, geront nikomet toškelē nereikie-jē. Nē, nē, nereikie-jē. Ons mon vēn liuob sakītē:

– No, ētau, muotina, i miesta gīventē. Ētau i miesta...

– Nė, nė, aš nenuorio i miesta. To tèn vèn so pėjuokās siediesi.

Veiziek, è tēp ons jau tonkē vèn:

– Aš èto i miestali, rėk godė nosėpėrktė...

È vèn ès è ès, kou nuors neš è neš – be skaitliaus, be gala... Vo parės jau so malagīstiams. Jau kāp aš nenuoriejau, ka žanėjaus, ka mona vīrs būtom malagis, pėjuoks è vagės. Tū trijų dalīku nu maža nekėntiau. Bet, kāp reikint, gavau è malagi, è pijuoka. È ta alėnė dabā jau če anam kap peilis po kaklo. Vo jog tèn rėk anėms nemažū pėningū è pėjuokā nieka neveiz, vėskou prager. Ka jau anėms pritrūkst, kou tik benotverdamė jem, velk eš nomū.

Vo jog anuo ta poulamuojė lėga bova netėkra, vo eš mondroma. Èš mondroma, vākali! To padarīk tēp, žmuogau! Bet ka dabā tēp būtom, dabā bėški kėtuokėi è tėi daktarā ī. Nebėbūtom tatā tēp. Aš niekam nieka negaliejau aiškintė. Draudė. Tojau pat aš būtiuo gavosi nu anuo i spronda – mon jau toukart ne gīvenėms būtom bovės. Pasakīs:

– Kuo to, žaltī, kėšīs, kuo tau rėk?

Jau ka būtiuo pasakiosi, ka ons krimt nesėrgdams, jau be kuokiuos lėguos krimt, jau mon būtom bovės pragars... È tuo veselie, ka nokrėta... Jau tėkros vel's ragoutāsīs. Vėsus baisiausė gondėna, no, ligu pruots tarpās būtom pasėmaišės. Jė... Vo je aš būtiuo kam pasakiosi, tojau pat būtom apšaukės:

– To šepetuonė, vo a tau rūp vīru rėkalā?..

Jė... Vo ons liuob krėstė vėsā ba rėkala, tīčiuom. È ons liuob sogebies, bova ba gala mondros. Ons liuob ès è i tarnība. Ka jau kolkuoza aptvarė bova karvės, ons ès vasaras nakti sauguotė tū karviu. Pasėjims nu sėinā šautova; bova jog medžiuotuos. Muokiejė gerā šaudītė. Kartās nemažā liuob è primedžiuos... Jė, jė. No è bova tou pamainiavėma sosėtvarkės. Kamė jau būs nomėslėjės krėstė, no è tories kėšenie botelkelie zoikė kraujū, tojau isėpėls i borna tū kraujū è jau tatā anam īr dėdliausės biedas... Ka jau gol žmuogos, kas nuors jau priėjės tojau anou praded tompītė è toukart pamata, ka anam īr pėlna borna kraujė... No, è to padarīk tēp, sovaidink. È tėi daktarā ešsėgondė nebveiz kėnuo tas kraus ī, vo veiz eš kor če žmuogou tas kraus biegi. Ons vėina karta mon è saka:

– Rėk ètė mon če i tou mūsa lėguonėnė. Mon rėk pagolietė è tèn, ka è anėi žėnuotom... Ka būtom jau tėkriau, ka gandā paėtom...

Valuckienės Virginėjės portėgrapėjė

No, è ons ešėjė jau tēp nu rīta. Ėjė, ėjė è netuolėi lėguonėnės pakrėta. No è tojau atbiega seselės, daktars... Vākali, anou kap dėdliausi lėguona jau slauga, jau veiz anou, gīda. Vo ons vėsus tus vaistus palaika bornuo è ešspjaun pro longa a kor kėtor. Ons toukart kelės dėinas pagoliejė tuo lėguonėnie è ešėjė. No, vo paskou parėjės joukas:

– Aš golio, atėt seselė, daktars, dailībī moni nodara, paskou praded moni plostinė. Plostėn, plostėn anėi moni è toukart aš palėdo eš bornuos tus kraujus. Vo jei, ka tėi šuokėnie, ka lek, ka šlousta moni. No è ka jau moni priplostėn, jau tēp aš pradedo è pats pu bėški jodietė.

– No, kāp jautīs? – klaus jau daktars.

– No, ne tēp jau gerā tier...

Vo seselės:

– Jau nakti, luovuo, a jauti, ka ontės ta lėga? A pajunti kou nuorintās negera?

– No, a žėnuot, kāp komet. Ka komet è nieka nejunto.

Matā, anuos nuor jau žėnuotė, kāp tou luova pataisītė, rasintās rėk anam pu sobėnė pakėštė tou guma, ka apsėmīžos neparšlaptom vėsos šieninks. Noj, ka neprilėstiuo vėsuos palatas. Jog paugės vīrs ka mīž, a tad joukā īr.

Tuokem velniou, kāp ka ons bova, douk so medio i galva è dā paklausk, a nerėk pridietė... Jog to, biesė, ontrouji žmuogo, ka è tou daktara, konkėni. Tēp gīvendams jau nieka nebesi vertis. Tuo lėguonėnie anam è davė tou pažimiejėma, ka če jau tor tou krimtamujė lėga. Ons joukas è mon pasakuo:

– Moni pajiemosės ož pažastū ved seselės, dā è daktars èt eš paskuos. Tatā jau i tou lėguonėnė. Moni tatā tēp parlīdiejė.

(Nukelta i 56 p.)

Valuckienės Virginijės portēgrapējē

No, to pavaidink tēp, ka gers esi? Jog nikomet tau kāp reikint neēšēs, vo anam ējē kap ēš natū.

So anou īr bovē tēp ē mona bruolienēs doktērēis veselie, ē dā kamē. Ni mintē nebatmēno. Matā, ons vēsa laika nuoriejē, ka aplē anou jau tuokēi gandā paētom. Ē ons jau bova pasēgarsēnēs platē, ē anam gerā sekies. Bova dēdēlis miegies ēšgertē. Atēs i miesta, prisēgers ē ēdams nomēi kamē tēn ož kapams ē pakrēs. Vēina karta mon Rainienē, kor netuolēi kapū gīvena, saka:

– Aš parēto ēš miesta tou takelio, kor ēt pro kapus, veizo, ka pri mona darža gala gol žmuogos. Ēto artiau, tatā tavāsis begolīs. Jerumarējē, žmuogos, matā, īr nokrētēs, tou krimtamuojē lēga tor... Aplinkou auga tū trauklapiu, tā aš rauno anus ē dedo anam ont galvuos. Vo kou kēta aš anam padarīso, jog aš anuo neprižadinsio, ka ons īr nokrētēs. Mēs, rasintās, vēs geriau būs... Apkruoviau tās trauklapēs ē palēkau.

Vo ons, matā, gol parsēgierēs ē nieks anam ne-

kaitie. Ons par tas sava ēšmuonēs bova gavēs invalidoma, jau ē šiuokē tuokē valstībēs pašalpa. Anam tereikies jau lēngviau dērbtē, tories daugiau laisva laika. Ons liuob sakīs:

– Ē tau geriau būs, ka daugiau laika būsio nomēi, ka mon nerēks ētē i kolkuoza. Veiziek, dā ē pašalpuos gaunav šēšēs dešimtis robliu. Vo, a negerā īr, ka ož mona pasēšpuosējēmus dā ē pēningus muok?

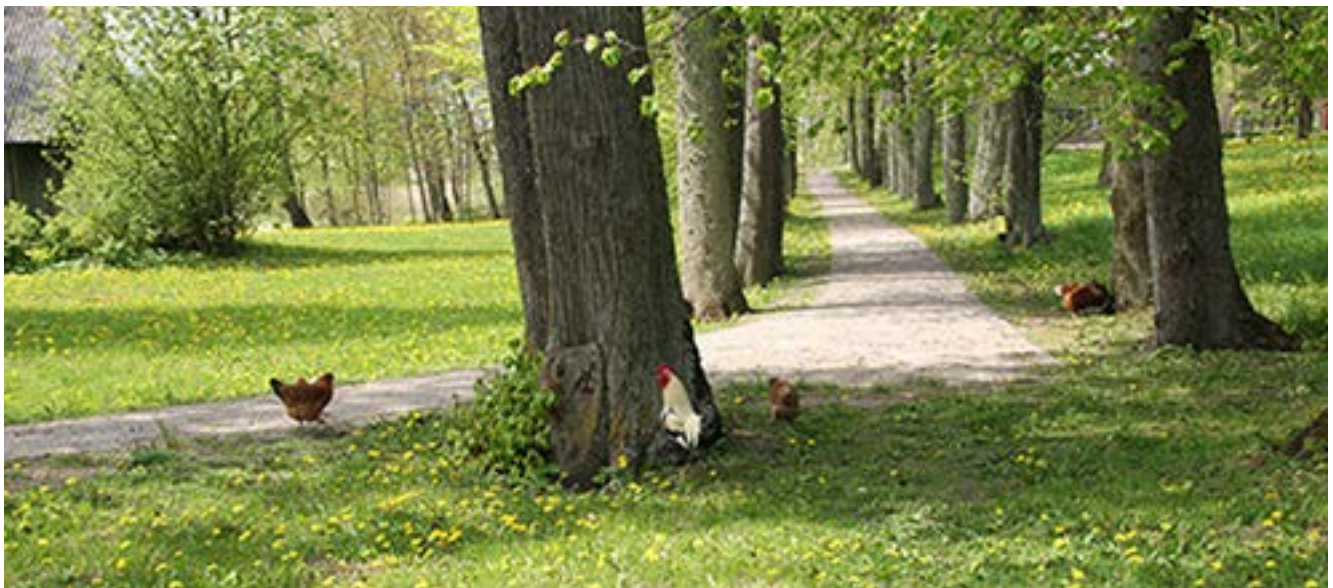
– Vo mon, muotrēškā, kuoks tas geroms būs, ēk e-e-ēk.

Anuo ēšdaigu netrūka ē nomēi. Pas mumis, tēn dā senuojie vēituo, aštounē vīrā pavasari laukūs siejē grūdus. Vo monāsis ēšējē i ožtruobi varpītē darža. Tēi vīrā tēn, netuolēi, sie ē anou aišķiausē mata. Anēi sosieda paēlsietē. Ons mata, ka tēi vīrā i anou veizas ē veizas. Vo ons poikiausē sava daržē darboujēs – kas so luopēto žemē. Ē ons sogalvuojē anū aki-vaizduo noalptē. Aš ēšejau kažkuo i lauka, vo ons, pamatēs moni, ka šauk, ka šauk:

– Akšēn, akšēn, to bēški moni patompik, jog matā, ka veizas vēsa brēgada. Aš sovaidsinsio, ka eso nokrētēs.

Pamēslīk, vīrā mata, ka ons gol, vo aš netompau anuo, tā jau anēms gal kēltē kuokiū abejuoniu. Ons vēskou liuob apmēslītē. No, toukart jau priejau pri anuo ē tompau sojiemosi ož ronkas, ož kuojēs. Vo tēi vīrā veizas, ka aš če jau so anou darboujous. Ē vēsē soprata, ka ons tēkrā ī lēguons.

No, vo ka ons nokrēta veselie, baisiausē ēšsēgonda tēi veselninkā, vo aš sakītē jog nieka negalio. Jezusmarējē, ē tēn ons sogalvuojē nokrētē. Karounis ni mon nieka nebova pasakēs. Tēp īr bovē ē pas bruoli Ož-

Mukienės Danutės portēgrapējē

pelkie. Tėn mes mėrosem kalnus gėiduojuom. No,   ons tat  sied o stalie,  e vėsė gėid, gėid, vo ons sau tik kiukt, pa uoka ont soula, stuojės  tė   novėrta. Tėi vėr  tojau anou sojiemė, par doris i lauka  sdolkėna   pagoldė ont  uolies. Vėsė  muonės  ssėgonda. No, vo kam reikiejė  muonis gondintė, a to negaliejė atrastė kėta laika? Nė, vot anam rėk pasėruodītė   ons nieka neveiziejė. Tėp jau nedėdėlė tonkė, bet jau dėrbsės   dėrbsės. Anam jau tuo reikiejė,   vėsk.

  veselie ka nokrėta, tojau vėsė sopoulė, novelė i truoba, pagoldė i luova. Ka jau pagoliejė, viel atėjė pri stala   viel ger borna. Bet jau sava lėga, mat , ons vėn liuob paruodītė   vėsė anou matė. Nedouk Dėivė, sakau, k p tat  i pasaulie.

Lai ons pasiuntas, bet mon dėdėlė nepatėka tėi anuo  smėsl . Bet toriejau tėp bjaurė gėiventė   nieka padarītė negaliejau. Ni vėin  muotrėšk  nebova tėp prast , kap ka mon.

Kap i tuoki lėguona  muogos gal pasėlerlintė, a  lig pat  iuolė nesopronto. Kart s liuobo anam sakītė, ka a  nebtiliesio. Vo ons mon at saus:

– Ak to, k tvala! Vo, kuoki tau bieda?   a  vėso met nomėi eso,   i kolkuoza nerėk  tė,   tau pri  uona ir vėrėšks. No, vo kuo to daugiau d  galietomi   monės nuorietė? A kart s pati nesi velni  prijiedosi?

Ka i kolkuoza istuojuom, toukart jau nebreikiejė pėliavu bedoutė, bet atiemė arkli, vėsus padargus, ratus. Mes  mės tetoriejuom tris aktarus. Kėt  gėvuoli  neatiemė. Sunkė bova pargėiventė tuokius dalikus. Sunkė, sunkė...   vėrou  erdie bova sunkė, bet ons jau nekriuokė. Jė, vėrėšks tau kriuoks, hehe. Ons bova pruotingiesnis, ons galvuojė, k p apsigintė nu tuo kolkuoza   savės nenoskriaustė.  , mat , sogalvuojė sosėrgtė.   nuors nevės  tėp jau ger  bova, bet ons nema      l o . Kolkuoz s nieks duor  nedėrba, vėsė a  p, a tėp l o . Bova ne darba, vo l o ma laik .    tuo   tuos vagėtės,   tėi gierm ,   vėsk kėtk s... Tikt    tuo.

7. Kol v k  ma 

Kol v k  bova nedėdėlė, nekėik   kuo tuo pėninga tebova pajimtė. Vo abodo v k   jė i muokikla. Vėskuo rėk.   ons vėina dėina pasiėokatėjė:

– A   sio i miesta   nopėrksio v kams batus.

Sakau:

– Tie pėnkės de imtis  , je b s, nopėrk.

  jė pri  pėitus. Jau vakars, vo ons neparėt. No vo, a regi, kap ir? Jau ai kė  n , ka jau pas tou pė-

Valuckienės Virginėjės portėgrapėjė

jauka Vėina i ir palėkė vėsė tava pėning ... Anėi tėn liuob sosėrinks, no jau dėdlie kompanėjė,   grajīs kartuoms. Vo paskou vėsė perk  nap    ger. Mat , k p bova. Karto gers   tas  eimink s. K p tik toukart bova parva iavės    Kauna tuo Vėina    s nos. Tėp jau pri  vakara, anuo nesolaukosi, a    ejau pasėrautė batvėniu. Jau bova rodou. Tėik teruoviem, kėik tam kartou reikiejė. Mon beraunont ons parėjė. Atėjė pas moni i dar a  , kap niekor nieka, vompariuo:

– A jau batvėnius rauni?

– Rėk pasėrautė. Vo kamė tėik  lg  bov ?

– Ne, jog tas laiks   t grėt , – ai kėn ons.

– No, vo a gav  v kams tus batus?

– Nieka negavau, miestalie nieka nier... Idaviau pėningus Vėina  s nou, ons  adie jė tus batus parve tė    Kauna.

Mat , k p jau   muoka maloutė. No, jog ne sėina mal, vo  muogos saka, k p anam netėkiesi. Jog pruotings  muogos rokoujė   d  nomė kis, v k  tievs. No, k p to netėkiesi?

– Vo komet ons parve ?

– No, ka jau v  ious,   parve . Vo jė betr ks t  pėning , ons  adie jė pridietė    sava.

– Vo ka parva ious, jė tr ks, mes atėdousem.

Praėjė vėina nedielė, ontra, mienou – nė t  pėning , nė t  batu. Neblėka nieka. Jau vėsė sopratuom, k p  e ir so t s bat s.

Vo klaustė tuo Vėina ?.. Ne, o vės, kor a   sio, a maduo b tom? Jog a   n u, anėi vėsė tėn tus pėningus pragierė. Veiziek, kėik kartu ons i pajiemės t  pėning    nu kėt  muotrėšku. Pasėskuolins, tat . Tuos muotrė kas tojau pols pri monės:

– A girdi, to mon atėdouk, ons nu monės ir pajiemės do roblio, tris...

(Nukelta i 68 p.)

(Atkelta iš 57 p.)

Ni vēina karta nedeviau. Kam paskuolēnā, nu tuo ē pasējimk. Nē aš nu tavēs pasēskuolēnau, nē aš tau atēdousio. Prašik anuo, kap ons ka tavēs prašē. Vo ons būs pasakēs:

– Nebējuok, jē ne aš, tā pati atēdous.

Nē aš tū muotrēšku pažīsto, nē aš anuoms dalinsio. Ē kuoks mona rēkals. Ajerau, to mona...

Jego mon kas negerā, šētā, ka ē so sava vīro gīvenau, aš liuobo tojau kriuksio, ē vēsks. Aš nebarsious. Aš sava vīrou prasta žuodē nepasakiau par vēsa omžio. Nē, nē, nē-e-e. Aš kriukiau ē sava galva prakriukiau, palēkau be galvuos, ē vēsks...

Liuob būtē baisiū dalīku. Parēs nomēi jau paršēgierēs. Ē kāp to tuoks, viesē, nomēi beparēti, kāp kou? Doris adarīs i vērtovē, ē ivērs ont nuosēs. Ivērs ont nuosēs ē pradies knarktē. Ronkas pasēdies pu galvo ē knarks, ē knarks. Vo, paskou:

– E-e-e-ei, i-i-i-iii...

Ruoduos, ka anam jau paskotēniuojē dvasē ēt laukuonās. Jog aš bovau gērdiejosi, ka prisēgierē tonkē vēn sodeg šnapšie. No, mon tuoki baisībē: vākā dā mažē, aš anuo, tuokē tatā prisēgierosē, pakeltē sīluos netorio. Kāp aš anou pakelsio? No, padiesio kuoki drabuži pu galvo, ka jau nespauštom, ē goliek sau. Ka jau pramēiguos, toukart liuob atsēkels. Vo kou kēta aš anam bepadarīsio? Ē aš liuobo toukart kriukotē ligu ēšpruotiejosi. Vo kou kēta aš begaliejau? Kēta muotrēška rītmetie anou keiktom, dērbtom. Sakīto to šiuoks, to tuoks, ēk to po velnē, ē būto vēsks. Vo jē kas, dā ē ont muštīniu ēšētom, no ē bēigts jau būto...

Dā pradiuo pu tuokē ēšgierēma aš vēina karta anou apšaukiau. Tumet ons, nieka nelaukēs, pagrēbē kērvī ē palēda i moni, bet nepataikē. Kērvīs atsētrēnkē i katēlātē ausi ē ana žvongiedama noliekē ont mūralē. Vo, kēik muotrēška tegali.

A, Jezau, kuokiū karštū nervu ons bova, dēdlē neramos bova. Pēkts bova baisiausē. Aš anam nieka neliuobo besakītē par vēsa omžio, galio žegnuotēis, aš anam prasta žuodē neso pasakiosī.

No, šētā daug kas saka, ka sopīksti rēk ēšsēbar-tē. Ēšsēbarē, ēšsēbarē – daug lēngvīau īr nervams. Vo jē tēi vēsē žuodē palēikt vēdou, če galvuo sosē-laika, tā jau žmuogou īr prastā. Aš tēp eso gērdiejosi. Ons liuob džiaugtēis:

– No, kas nekaitie mon. Ontā sosiedou pati akis kabēnie so mēntorio, žondus nojiekeliuo, no-arda, vo mon dā pu galvo ē drabuži pakēš...

Mukienēs Danutēs portēgrapējē

Paskiau, jau puo veselēs, ka pamatiau, kuoks ons ī pējuoks ē malagis, Marelē ē sakau:

– No, kam to mon anou pēršā, tou sava bruoli?

– Aš negalvuoju, ka ons tuoks būs, – saka ana.

No va, ē vēsa ruoda. Vo toukart, priš veselē, ni-maž neatruodē, ka ons tuoks tatā būs. Vēsa laika ons jau tuoks nebova. Bet liuob ožētē tuokēs nedielēs, ka jau gers ē gers be kuokē rēkala. Vo tēp jau ons slinks nebova. Kiaurā dērbš, meistravuos kou. Bet so pē-ningās tā jau tvarkuos nebova. Čē ož vēina darba pē-ningus gava, če ož kēta tor gautē, vo jau anū nisenē nebie, jau pragertē. Va tēp tatā vēsa laika ē ējē.

Bet neveizont nieka, ačiou Dēivaliou, mon jau nikomet nereikiejē nē žalēs šlapēs medēs kūrintē, nē kuokio šēino rūpintēis. Tuo vēituo jau dēdlē gerā bova. Ons liuob jau vīrēškus darbus pats nodērbtē. Medē vēsomet liuob būtē sausē, ognēkora nier trūkē. Mon tās dalīkās nereikiejē rūpintēis. Veiziek, kēts vīrs a dērva ars, a kou, tojau pat ē vadēn muotrēška, ka padieto. Vo monāsis tvarkies vēns pats – anam pri vīrēšku darbū muotrēškas nereikiejē. Ē sosētvarkīs kap vēn reikint. Ē tuo vēituo, kā pasēveizo i kētas muotrēškas, mon bova daug geriau.

Omžēnatēlsi, tēi anuo vēsē darbā ē pasēlēka nē kam nuors kētam, vo mon patē, ē diel tuo aš ont anuo rīmtā nikomet negaliejau pīktē. Galio tik pasēpasakuotē, kāp ī bovē.